

Osallisuus ja moniasiakkuus uudistuvassa lainsäädäntötyössä

Eveliina Pöyhönen

Osallisuudesta

- Osallisuuden käsite liittyy yhteisöön osallistumiseen ja siinä osallisena olemiseen.
- Sosiaalinen osallisuus tuottaa ihmisille hyvinvointia ja terveyttä, koska osallisuus luo mielekästä merkitystä elämään.
- Osallisuuden käänköpuoli on sosiaalinen syrjäytyminen.
- Osallisuus ei ole staattinen tila.

Osallisuuden ulottuvuudet (THL)

1. Riittävä toimeentulo ja hyvinvointi
2. Yhteisöihin kuuluminen ja jäsenyys
3. Valtaisuus, toimijuus

- Jokaisella on oikeus osallisuuteen
- Osallisuuden mahdollistavat oikeudet voidaan tuottaa lainsäädännöllä, resurssituotannolla ja palvelujärjestelmillä.

Hallitusohjelma

- Hallituksen painopistealueet
 1. Köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentäminen: työmarkkinoita, verotusta ja sosiaaliturvaa kehitetään osallisuuden ja työllisyyden näkökulmasta
 2. Julkisen talouden vakauttaminen: mahdollisimman moni töihin
 3. Työllisyyden vahvistaminen: työttömien työkyvyn ylläpito ja työmarkkina- ja valmiuksien parantaminen, työnteon esteiden ja työllistymisen kynnysten poistaminen ja kannustavuuden lisääminen, osatyökykyisten ja vammaisten työnteon mahdollisuuksien kehittäminen

STM:n strategia: Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020

- Hyvinvoinnille vahva perusta
 - Terveys ja hyvinvointi osaksi kaikkea päätöksentekoa
 - Pidempiä työuria työhyvinvoinnilla
 - Elämän eri osa-alueet tasapainoon
 - Sosiaaliturvan rahoitus kestäväksi
- Kaikille mahdollisuus hyvinvointiin
 - Vähennetään hyvinvointi- ja terveyseroja
 - Asiakaskeskeisyys palvelujen lähtökohdaksi
 - Uudet palvelujen rakenteet ja toimintatavat
 - Vahva sosiaalinen yhteenkuuluvuus
- Elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta

Osallisuus uudistuvassa lainsäädännössä

- Sosiaalihuoltolaki
 - yleislaki
 - työelämäosallisuutta tukeva toiminta
- Työllisyyspoliittinen kuntakokeilu ja työvoiman palvelukeskusmallin lakisääteistäminen
- Vammaispolitiikka

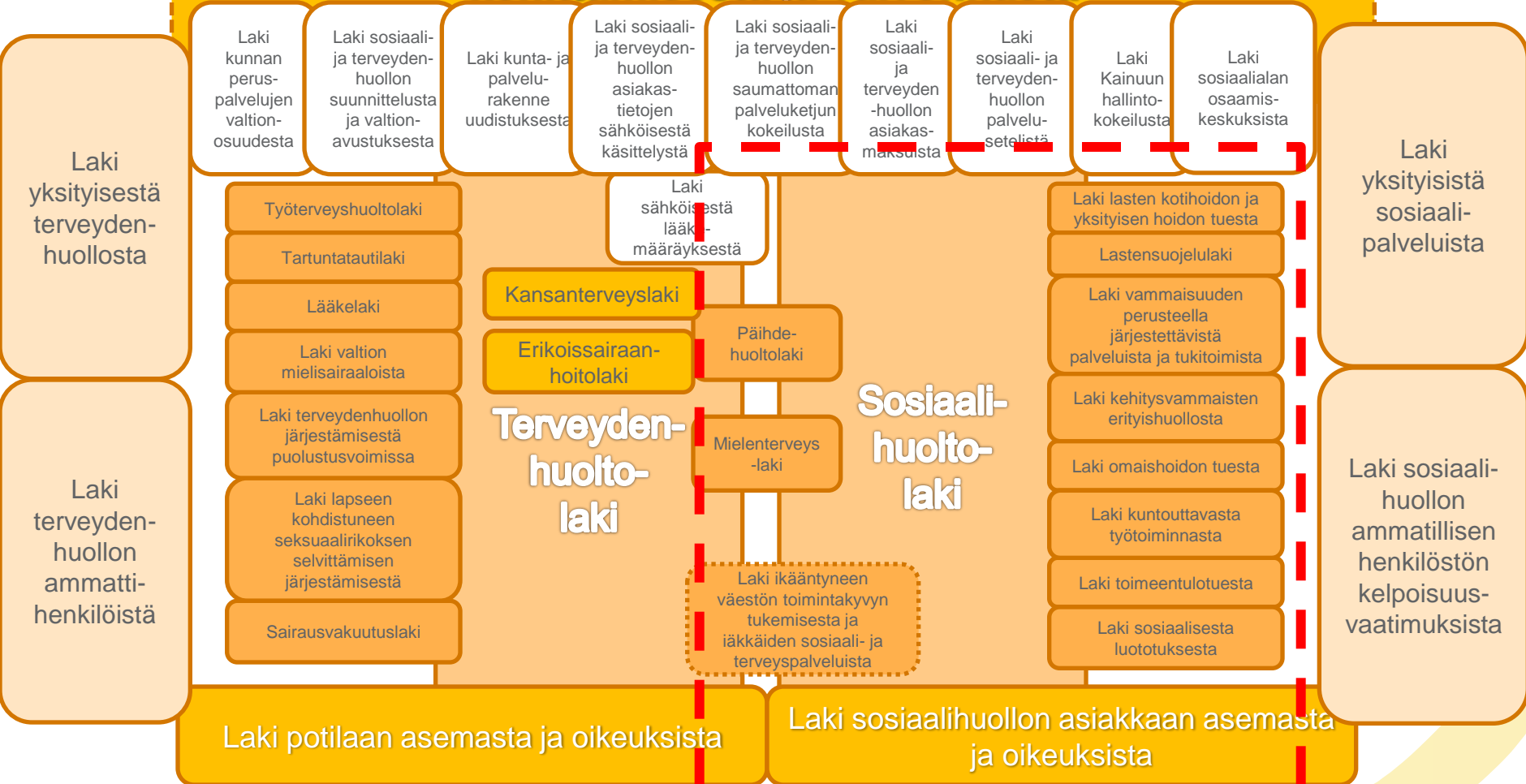
Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamisen haasteita

- Sosiaalihuollon toimintaympäristön ja roolin muutos
- Yhteiskunnalliset ongelmat: lapsiperheiden sosiaaliset ongelmat, mielenterveys- ja päihdeongelmat, syrjäytymisen uhat, työttömyys, toimeentulo-ongelmat...
- Arjen ongelmien moninaistuminen
- Ikärakenteen muutos
- Palvelurakenteen muutos
- Järjestelmälähteinä ajattelutapa
- Asiakkuuden luonteen muutos
- Kilpailutus, ulkoistamiskehitys
- Globaali kehitys
- Kulttuurinen ja etninen moninaisuus

Lainsäädännön uudistamisen tavoitteet

- Edistää sosiaalihuollon yhdenvertaista saatavuutta ja saavutettavuutta
- Vahvistaa asiakaslähtöisyyttä
- Siirtää sosiaalihuollon painopistettä korjaavista toimista hyvinvoinnin edistämiseen ja varhaiseen tukeen
- Vahvistaa sosiaalihuoltoa ihmisten elämänkaaren eri vaiheissa heidän omissa arkiympäristöissään
- Edistää ihmisten osallisuutta, omatoimisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa yhteiskunnassa ja omassa palveluprosessissaan
- Muuttaa ajattelua ongelmalähtöisestä voimavaralähtöiseen
- Ymmärtää sosiaalihuolto sosiaalisena investointina
- vahvistaa sosiaalihuollon yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa
 - opetus- ja sivistystoimi, terveydenhuolto, työ- ja elinkeinohallinto, asuntotoimi...

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, kehittämisestä ja valvonnasta

Sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön kokonaisuus

Ehdotus sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuuden uudistamiseksi

- I kokonaisuus: Uusi sosiaalihuoltolaki
 - luonnos lakiehdotukseksi raportissa
 - lakiehdotuksesta erityislainsäädäntöön aiheutuvat välittömät muutostarpeet
 - voimaan vaiheittain, aikaisintaan 2015
- II kokonaisuus: sosiaalihuoltoa ohjaavien erityislakien sisällön tarkistaminen
 - säädösvalmistelun aikataulutus työryhmän ehdotusten pohjalta, I kokonaisuutta pidemmällä aikajänteellä
- III kokonaisuus: sosiaalihuollon ja sosiaalihuoltolain rajapintojen sääntelyn tarkistaminen
 - I kokonaisuutta pidemmällä aikajänteellä

Vaihe I: Luonnos sosiaalihuoltolaiksi

- Yleissäännökset sosiaalihuollon saatavuuden ohjaajana
- Hyvinvoinnin edistämiseksi vahvempi perusta
- Tuen tarpeet asiakaslähtöisyyttä vahvistamassa
- Yleiset sosiaalipalvelut ja muut tukitoimet tarpeisiin vastaamiseksi
- Menettelysäännökset - tarpeiden selvittäminen, palvelujen suunnittelu ja päätöksenteko - yksilön palvelukokonaisuutta määrittämässä
- Sääntely sosiaalihuollon ohjaamiseksi

Hyvinvoinnin edistäminen

- Sosiaalihuollon painopisteen siirtäminen hyvinvoinnin edistämiseen, ennaltaehkäisevään työhön ja varhaiseen tukeen
 - Suunnitelmallista toimintaa: hyvinvointivaikutusten huomioon ottaminen, väestön hyvinvoinnin edistäminen, hyvinvointiarviointi ja sen raportointi
 - Rakenteellinen sosiaalityö
 - Etukäteistä ja varhaista vaikuttamista ongelmien ehkäisemiseksi
 - neuvonta, ohjaus ja muut matalankynnyksen toimet
 - edellytysten turvaaminen hyvinvointia edistävälle toiminnalle
 - Varhaisia ja oikea-aikaisia palveluja ongelmien ilmettyä

Yksilön ja perheen tuen tarpeet

- Määrittävät sosiaalihuollon toimintakenttää ja asiakkuuksia
- Siirtävät sääntelyn lähestymiskulmaa asiakaslähtöisemmäksi
 - Lapsen hyvinvoinnin ja yksilöllisen kasvun ja kehityksen edellyttämä tuen tarve
 - Toimintakykyyn liittyvä tuen tarve
 - Tuen tarve syrjäytymisen torjumiseksi
 - Lähisuhde- tai perheväkivallasta aiheutuvan tuen tarve
 - Äkillisiin kriisitilanteisiin liittyvä tuen tarve
 - Taloudellisen tuen tarve
 - Tuen tarve asumisen järjestämisessä
 - Omaisen tai läheisen tuen tarve

Yleiset sosiaalipalvelut

- Kunnan velvollisuutena järjestää
 - Perheitä tukevat palvelut
 - Suoriutumista ja osallistumista tukevat palvelut
 - Hoiva
 - Yksilö- ja perhekohtainen sosiaalityö
 - Työelämäosallisuutta tukeva toiminta
 - Sosiaalinen kuntoutus
 - Toimeentulon turvaaminen
 - Asumisen järjestämistä tukevat palvelut
 - Omaista ja läheistä tukevat palvelut
- Palvelumäärittelyjen asiakaslähtöisyys ja modernisointi
 - kotipalveluista suoriutumista ja osallistumista tukeviin palveluihin
 - palveluasumisesta asumista tukeviin palveluihin

Tuen tarpeiden selvittäminen ja päätöksenteko

- Tuen tarpeen selvittäminen
- Asiakassuunnitelma
 - asiakkaan ja ammattilaisen yhteistyönä, asiakkaan aseman vahvistaminen
- Päätöksenteko
 - perustana yksilöllinen tarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma
 - suunnitelmasta poikkeaminen perusteltava
 - jonoon johtavia päätöksiä ei voi tehdä
- Lapsen huomioon ottaminen aikuisille palveluja järjestettäessä
- Vastuutyöntekijä
 - ns. heikoille asiakkaille
- Yhteistyön vahvistaminen

Sosiaalihuollon ohjaus ja kehittäminen

- ns. järjestämislakiin siirtynevää sääntelyä

- Kieli
 - sosiaalihuollon saavutettavuus
- Laatu ja omavalvonta
- Asiakastietojen kirjaaminen
- Ammatillisen osaamisen kehittäminen
- Yhteistyö
- Ilmoitusvelvollisuus
 - toiminnassa havaitut epäkohdat
- Sosiaalihuollon kehittäminen

II VAIHE: Erityislainsäädännön uudistaminen

- Sosiaalihuoltolain uudistamisen lisäksi tarkistetaan sosiaalihuollon erityislainsäädäntö
- Lähtökohtana sosiaalipalvelujen järjestäminen ensisijaisesti sosiaalihuoltolain nojalla - erityislain nojalla silloin, kun yleiset palvelut eivät ole riittäviä, sopivia tai muuten asiakkaan edun mukaisia
- Isoimmat uudistukset vammais-, päihde- ja perhehoitoa sekä työtoimintaa ohjaavaan lainsäädäntöön
- Yhteensovitus ns. vanhuspalvelulain kanssa
- Pienempiä tarkistuksia lastensuojelua, toimeentulotukea ja sosiaalista luototusta ohjaavaan lainsäädäntöön
- Lisäksi selvitettävä lähisuhde- ja perheväkivaltaan vastaavan erityislainsäädännön tarve ja paikka

Työn jatko

- Raportti lähtenyt laajalle lausuntokierrokselle 11.9., lisäksi raportti lausuttavana STM:n internet-sivuilla

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5069262&name=DLFE-22315.pdf

- Lausuntokierros päättyy 24.10.2012
- Ruotsinkielinen lausuntokierros erikseen lokakuussa

TEOS-työryhmä 16.1.2012 - 31.12.2013

- Selvittää sosiaalihuollon rooli työelämäosallisuuden tukemisessa
- Lainsäädäntö:
 - sosiaalihuoltolain mukainen vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta
 - sosiaalihuoltolain mukainen vammaisten henkilöiden työtoiminta
 - kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukainen työtoiminta ja työhönvalmennus
 - laki kuntouttavasta työtoiminnasta
- Em. kohdat yhteen lakiin?

Työllisyyspoliittinen kuntakokeilu

- Kunnille annetaan suurempi rooli työllistymistä edistävien palveluiden koordinoinnissa
 - perusvastuunjako ei muutu
 - tiivis yhteistyö TE-hallinnon kanssa välttämätöntä
- Kokeilussa mukana ne pitkään työttömänä olleet asiakkaat, jotka tarvitsevat TE-hallinnon palveluiden lisäksi myös kunnan palveluita
 - moniasiakkuuksien parempi hallinta
- Kokeilu pohjustaa työvoiman palvelukeskusmallin lakisäätömuutoksista sekä muita mahdollisia lainsäädäntömuutoksia
- TEM ja Kuntaliitto vetovastuussa

TYP-mallin lakisäätöistäminen

- Valmistelu käynnistyy vuoden 2013 alussa
 - laki voimaan 2015
 - valmisteluvastuu TEM:llä
- Tavoitteena moniasiakkuuksien parempi hallinta
 - yhden luukun periaate, case-management
- KELA:n roolin vahvistuminen
- Yhteyttä kunnan perusterveydenhuoltoon vahvistettava
- Vahvempi sidos osatyökykyisten työllistämiseen
 - linkki kunnan vammaispalveluihin

Vammaispolitiikka

- Nykyajan vammaispolitiikka perustuu vammaisten ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, itsenäisen elämän ja osallisuuden periaatteille
 - pohjana YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista
- YK-sopimuksen ratifiointiprosessi käynnissä
 - muutokset kotikuntalakiin tehty, vammaisten itsemääräämisoikeutta sosiaali- ja terveyspalveluissa käsittelevä työryhmä meneillään, TEOS-työryhmä
- Syrjivistä ja segregoivista toimintamalleista siirryttävä osallistaviin rakenteisiin ja käytäntöihin
- Vammaisten tulee olla mukana kaikessa heitä koskevassa päätöksenteossa

KIITOS!

eveliina.poyhonen@stm.fi